

Biogeografia

2014/2015

Codi: 101617

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2501002 Geografia i ordenació del territori	OB	3	2

Professor de contacte

Nom: Albert Pèlach Mañosa

Correu electrònic: Albert.Pelachs@uab.cat

Utilització de llengües

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Equip docent

Joan Manuel Soriano López

Martí Boada Juncà

Prerequisits

No n'hi ha

Objectius

Els estudiants, mitjançant l'estudi de l'assignatura, han de ser capaços d'identificar, descriure, explicar, classificar i determinar les principals espècies vegetals de Catalunya i els paisatges que configuren.

En acabar, l'alumne serà capaç d'analitzar i interpretar un paisatge posant especial atenció en la seva dinàmica i els diferents éssers vius que el componen.

D'aquesta manera, l'assignatura de Biogeografia es proposa tres tipus d'objectius formatius clarament diferenciats i que es basen en sis categories de complexitat cognitiva creixent: coneixement (1), comprensió (2), aplicació (3), anàlisi (4), síntesi (5) i avaluació (6). Per això, a cadascun dels objectius descrits a continuació se'ls ha assignat una categoria cognitiva determinada.

4.1 Objectius de coneixement. Els estudiants seran capaços de:

1. Identificar i explicar breument els principals paisatges de Catalunya (1 i 2)
2. Aplicar tècniques d'identificació de tàxons de biodiversitat a qualsevol paisatge (3 i 4)
3. Formular propostes d'actuació en base a un conflicte territorial a resoldre (4 i 5)
4. Avaluar els aspectes positius i negatius de l'estudi de cas plantejat (6).

4.2. Objectius d'habilitats. Els estudiants seran capaços de:

1. Aplicar tècniques d'anàlisi en base a la cartografia digital treballada (3)
2. Aplicar programes adequats a la presentació de materials gràfics i escrits (3)

3. Explicar de forma analítica i sintètica un paisatge (4)
4. Dissenyar i formular propostes d'actuació en front a un problema territorial (5 i 6)
- 4.3. Objectius transversals. Els estudiants seran capaços de:
 1. Gestionar informació i tractar-la analíticament (6).
 2. Treballar amb un nivell elevat de qualitat científica i ètica (5 i 6)
 3. Capacitat per a resoldre problemes (4, 5 i 6)

Competències

- Actuar i intervenir en el territori i en la seva gestió, i mostrar el caràcter aplicat i experimental de la formació geogràfica.
- Analitzar i explicar els esdeveniments del món actual des d'un punt de vista geogràfic.
- Analitzar i interpretar els paisatges.
- Aplicar mètodes i tècniques de treball de camp per adquirir un coneixement directe del territori.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar les principals dinàmiques del món actual des d'un vessant geogràfic
2. Aplicar els coneixements en geologia, topografia i clima per planificar el territori.
3. Combinar mètodes i tècniques de treball de camp per adquirir un coneixement directe de les interrelacions físiques i humanes que tenen lloc al territori.
4. Definir els paisatges en relació amb el clima i les aigües, la biogeografia i la geomorfologia.
5. Descriure els esdeveniments del món actual en relació amb el clima i les aigües, la biogeografia i la geomorfologia.
6. Elaborar un treball individual en el qual s'expliciti el pla de treball i la temporalització de les activitats
7. Expressar-se eficaçment aplicant els procediments argumentatius i textuais en els textos formals i científics
8. Fer presentacions orals utilitzant un vocabulari i un estil acadèmics adequats
9. Identificar les idees i expressar-les amb correcció lingüística en diverses llengües
10. Resoldre problemes de manera autònoma.
11. Sintetitzar els coneixements adquirits sobre l'origen i les transformacions experimentades pels diversos camps d'estudi de la disciplina.

Continguts

Bloc 1.- Què és la biogeografia i conceptes bàsics

- a) Explicar breument en què es basa l'estudi de la biogeografia i l'aportació dels geògrafs/es en aquest camp.
- b) Enumerar i explicar breument diferents conceptes propis de la biogeografia.

Bloc 2.- La classificació dels éssers vius

- a) Enumerar i explicar la classificació dels éssers vius descrivint quines són les seves principals característiques
- b) Identificar i classificar les parts principals dels espermatòfits

Bloc 3.- La Corologia

- a) Explicar i interpretar les causes de la distribució actual dels éssers vius
- b) Identificar i explicar els principals mètodes d'estudi paleobiogeogràfics per a l'estudi de la distribució geogràfica passada dels éssers vius
- c) Enumerar i explicar les característiques dels principals biomes mundials
- d) Explicar la distribució dels estatges de vegetació en clima mediterrani i atlàntic a la Península Ibèrica

Bloc 4.- Fitogeografia

- a) Enumerar i explicar els principals criteris fisiognòmics per a la descripció de la vegetació i la definició dels diferents tipus de formació vegetal
- b) Explicar el paisatge en base als diferents tipus de formacions vegetals i a l'empremta de l'activitat humana
- c) Aplicar criteris taxonòmics per a la identificació d'espècies vegetals
- d) Enumerar els conceptes propis de l'evolució dinàmica del sistema natural i explicar la dinàmica de la vegetació en base a la influència dels factors ecològics
- e) Enumerar i identificar els principals tipus de vegetació de Catalunya, a la vegada que interpretar i explicar quines són les espècies vegetals més característiques de cadascuna d'elles

Bloc 5.- Biogeografia aplicada

- a) Interpretar un mapa de vegetació i aplicar la seva informació en l'elaboració d'un perfil que de la biodiversitat i les manifestacions de l'activitat humana en el paisatge.
- b) Interpretar informació digital territorial i aplicar la seva informació en l'elaboració d'un mapa de cobertes vegetal

Bloc 6.- Sortides de camp

- a) Crear un herbari a partir del coneixement de les espècies identificades en les sortides de camp
- b) Visitar els principals paisatges de Catalunya i determinar les principals manifestacions antròpiques que conté

Metodologia

Els continguts de l'assignatura es desenvoluparan mitjançant les següents activitats:

- Exposicions orals del professor durant les sortides camp.
- Lectura de llibres i articles (activitat individual dels estudiants complementària al treball d'aula i que en algunes ocasions es pot fer en grup).
- Redacció de paraules clau de les lectures realitzades.
- Treballs de "classe" individuals, en petit grup i en gran grup, relacionats amb les lectures, les exposicions del professor i la projecció d'imatges.
- Debat, discussió i anàlisi crítica de les lectures i treballs realitzats

Les pràctiques de l'assignatura es desenvoluparan mitjançant les següents activitats i seran en grups de com a màxim tres persones:

- Dues sortides de treball de camp a:

a) Massís del Garraf

b) Montseny

- Una pràctica de laboratori i gabinet per completar les diferents unitats i temari de l'assignatura basades en:

a) Comprensió de conceptes clau

b) Resolució de problemes

c) Recerca d'informació a internet (bases sobre biodiversitat, distribució corològica d'espècies, etc).

d) Treball d'identificació d'espècies vegetals als herbaris del laboratori

e) Ús i maneig d'Atles de distribució d'espècies i mapes de biodiversitat

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes Teòriques	50	2	2, 3, 4, 5
Tipus: Supervisades			
Classes pràctiques i sortides de camp	25	1	1, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11
Tipus: Autònomes			
Treball autònom a partir de lectures i finalització de les pràctiques	67,5	2,7	1, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11

Avaluació

L'avaluació dels continguts es durà a terme a través de :

1. Entrega de pràctiques resoltes

Per a tenir dret a ser avaluats/des, és indispensable el lliurament, dins dels terminis que s'aniran fixant al llarg del curs, dels exercicis pràctics. Aquestes pràctiques es realitzaran en grups de com a màxim tres persones. Tant l'herbari com les pràctiques fetes a classe s'han d'haver lliurat abans de fer l'exàmen de continguts. Per tant, la data límit de lliurament de la part pràctica es correspondrà amb la data de l'examen de continguts. La correcció de les pràctiques es farà a classe amb la suficient antelació abans de cadascuna de les proves de contingut.

2. Exàmens durant el curs. En total hi haurà 4 exàmens:

a) Hi haurà dos exercicis parcials de continguts. Aquests exàmens són obligatoris i serveixen per a mesurar el grau d'assoliment dels continguts impartits fins al moment. En tractar-se d'una avaluació continuada, la matèria es va acumulant al llarg del curs.

b) Hi haurà un examen de síntesi de la teoria i un de pràctiques al final de curs. Aquest examen tindrà dues parts: una teòrica i una pràctica.

- La part teòrica serà de síntesi de continguts i pot constar de diverses preguntes curtes referides a continguts concrets i/o un examen tipus test. En les preguntes curtes es valorarà la capacitat de síntesi, rellevància de les respostes i en les altres la capacitat de relació (Aquest apartat pot estar subjecte a canvis en funció del grup 1 o grup 70 i del professorat que imparteix l'assignatura).

- La part pràctica consistirà en el reconeixement visual de diverses espècies vegetals.

- Cal superar cadascuna d'aquestes dues proves, l'examen teòric i l'examen pràctic amb una nota mínima de 5 per a fer mitjana entre ells i tenir la nota final de curs. En cas que no s'arribi a aquesta qualificació en alguna de les parts no es farà mitjana i per tant, l'assignatura estarà suspesa.

-La qualificació final del curs es durà a terme mitjançant les notes parcials obtingudes.

- Els alumnes que hagin realitzat els exàmens parcials i no els hagin superat s'hauran d'examinar a final de curs de la part no superada. No existeix la possibilitat de reavaluació sense haver-se presentat a tots i cadascun dels exàmens parcials i haver respost mínimament totes les preguntes.

3. Convocatòries

L'alumne de Grau té dret a una reavaluació dels exàmens.

4. Assistència inexcusable a les sortides de camp que es programin i elaboració dels materials, informes, etc. sobre aquestes activitats, per a poder-se examinar. Per aprovar l'assignatura és imprescindible l'assistència a les SORTIDES DE CAMP que són OBLIGATÒRIES i serveixen per a l'elaboració de l'herbari.

5. Ponderació de cada part en la nota final:

L'avaluació de les pràctiques es realitzarà a partir de:

- La participació en l'anàlisi i discussió que es generi en les sortides de camp.

- El nivell d'elaboració d'una síntesi de pràctiques.

- El nivell d'elaboració d'un herbari d'espècies vegetals realitzat a partir de les sortides de camp

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Entrega de les pràctiques associades a la teoria	25%	2	0,08	6, 10, 11
Examen pràctic, acabament de pràctiques i entregar l'herbari	50%	2	0,08	3, 5, 6, 7, 9, 10, 11
Examen teòric de síntesi	13%	1,5	0,06	1, 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11
Examen teòric parcial 1. Blocs: 1, 2 i 3 (inicial)	6%	1	0,04	1, 2, 6, 7, 8, 9, 10, 11
Examen teòric parcial 2. Blocs 3 (final) i 4	6%	1	0,04	1, 2, 6, 7, 8, 10, 11

Bibliografia

Bloc 1

-DA LAGE, A. i MÉTAILLIÉ, G. (2000). Dictionnaire de Biogéographie végétale, París, CNRS Editions.

- LACOSTE, A. i SALANON, R. (1978). Biogeografia. Barcelona, Oikos-tau. 1a edició 1973.

- MEAZA, G. (2001). "Funciones del medio físico en la dinámica territorial". A: RODRÍGUEZ, F. (coordinador). Actas del XVII Congreso de Geógrafos Españoles. Oviedo, Departamento Geografía de la Universidad de Oviedo, CeCodet, AGE y GEA: 119-129.

- RUBIO RECIO, J. M.I (2002). "Una mirada a la biogeografía". A: PANAREDA, J. M. i PINTÓ, J. (editors). Temas en Biogeografía, Terrassa, Aster: 9-24

Recursos

Vegeu les adreces d'interès als apunts virtuals

Bloc 2

Recursos

Vegeu les adreces d'interès als apunts virtuals

Bloc 3

- BOADA, M.; GOMEZ, J (2011). Els boscos de Catalunya. Ed. Lunweg. Barcelona.

- BOADA, Martí. 2003. Boscos de Catalunya. Histèria i actualitat del món. Forestal. Ed. Brau, Figueres

- BOADA, M. & Maneja, R. (2006). El patrimoni socioambiental del campus de la UAB. Ed. UAB.

- BOLÒS, O. de (2001). Vegetació dels Països Catalans. Terrassa, editorial Aster.

- BUXÓ, R. (1997). Arqueología de las plantas. Barcelona, Crítica.

- CREUS, J. (2000). "Dendrocronología y dendroclimatología o cómo los árboles nos cuentan el clima del pasado". A: GARCIA, J. C. La reconstrucción del clima de época preinstrumental. Santander, Universidad de Cantabria: 82-122.

- COSTA, M.; MORLA, C. i SAINZ, H. (1998). Los Bosques Ibéricos. Una interpretación geobotánica. Barcelona, Planeta.

- CURTIS, H. (1981). Biología, Barcelona, Omega.

- FERRERAS, C. i FIDALGO, C.E. (1991): Biogeografía y Edafogeografía. Madrid, editorial Síntesis.

- FOLCH, R. (1981). La vegetació dels Països Catalans. Barcelona, Ketres.

- FOLCH, R.; FRANQUESA, T. i CAMARASA, J.Ma. (1984). Història Natural dels Països Catalans. Vegetació (volum número 7), Barcelona, Enciclopedia Catalana.

- FOLCH, R. (dir.) (1993). Biosfera, Barcelona, Enciclopèdia Catalana

- LACOSTE, A. I SALANON, R. (1977). Biogeografía. Vilassar de Mar, Oikos-tau

- MARGALEF, R. (1991). Teoría de los sistemas ecológicos. Barcelona, Universitat de Barcelona.

- NUET, J.; PANAREDA, J.M. i ROMO, À. M. (1991). Vegetació de Catalunya. Capellades, Eumo.

- PASCUAL, R. (1999). Guia dels arbres dels Països Catalans, Sabadell, Pòrtic.

- PÈLACHS, A. (2004). Deu mil anys de geohistòria ambiental al pirineu central català. Aplicació de tècniques paleogeogràfiques per a l'estudi del territori i el paisatge a la Coma de Burg i a la Vallferrera. Bellaterra, Universitat Autònoma de Barcelona.

- SIMMON, I.G. (1982). Biogeografía Natural y Cultural. Barcelona. Omega

- VERNET, J.L. (1997). L'homme et la forêt méditerranéenne: de la Préhistoire à nos jours. París, Edicions Errance.
- VIGO, J. (1976). L'alta muntanya catalana flora i vegetació. Barcelona, editorial Montblanc-Martin.

Recursos

Vegeu les adreces d'interès als apunts virtuals

Bloc 4

- BOLÒS, O. de (2001). Vegetació dels Països Catalans, Terrassa, Aster.
- FERRERAS, C.; FIDALGO, C.E. (1991). Biogeografia i Edafogeografia, Madrid, Síntesis.
- FOLCH, R. (1981). La vegetació dels Països Catalans. Barcelona, Ketres.
- FOLCH, R. (1988). Història Natural dels Països Catalans: plantes superiors (volum 6), Barcelona, Enciclopèdia Catalana.
- FOLCH, R. (1989). Història Natural dels Països Catalans: vegetació (volum 7), Barcelona, Enciclopèdia Catalana
- LACOSTE, A.; SALANON, R. (1978). Biogeografia. Barcelona, Oikos-tau. 1a edició 1973.
- MARGALEF, R. (1991). Teoría de los sistemas ecológicos. Barcelona, Universitat de Barcelona.
- MASCLANS, F. (1999). Guia per a conèixer els arbres. Barcelona. Montblanc-Martin i Centre Excursionista de Catalunya. [1a. edició 1958]
- MASCLANS, F. (1989). Guia per a conèixer els arbusts i les lianes. Barcelona, Montblanc-Martin i Centre Excursionista de Catalunya. [1a. edició 1963]
- NUET, J.; PANAREDA, J.M. i ROMO, À. M. (1991). Vegetació de Catalunya. Capellades, Eumo.
- RIERA, S. (1994). Evolució del paisatge vegetal holocè al pla de Barcelona, a partir de les dades pol·líniques. Barcelona, Departament de Prehistòria, Història Antiga i Arqueologia, Universitat de Barcelona. Tesi doctoral inèdita.
- TERRADES, J. i RODÀ, F. (2004). "Els boscos de Catalunya. Estructura, dinàmica i funcionament". Documents dels Quaderns de medi ambient 11. Barcelona, Generalitat de Catalunya, Departament de Medi Ambient.

Recursos

Vegeu les adreces d'interès als apunts virtuals

Bloc 5

- CARRERAS, J.; CARRILLO, E.; FONT, X et alii. (1997). Mapa de vegetació de Catalunya. 1:50.000 La Seu d'Urgell 215 (34-10), Barcelona, Institut Cartogràfic de Catalunya i Direcció General del Medi Natural
- CARRILLO, E. i NINOT, J.M. (1997). Mapa de vegetació de les valls d'Espot i de Boí.. 1:50.000, Barcelona, Institut Cartogràfic de Catalunya
- CARRERAS, J.; CARRILLO, E. i FARRÉ, A. (1999). Mapa de vegetació de Catalunya. 1:50.000 Noarre 150 (34-8) i Tirvia 182 (34-9), Barcelona, Institut Cartogràfic de Catalunya i Direcció General del Medi Natural
- CARRERAS, J.; CARRILLO, E. et alii. (2003). Mapa de vegetació de Catalunya. 1:50.000 Figueres 258 (39-11) i Roses 259 (40-11), Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, Direcció General de Boscos i Biodiversitat i Universitat de Barcelona

- BOLÒS, O; VIGO, J. i CARRERAS, J. (2004). Mapa de vegetació potencial de Catalunya. 1:250.000, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, Grup de Geobotànica i Cartografia de la Vegetació de la Universitat de Barcelona